

De gruttostand en de Friese taal

Het gaat slecht met de weidevogels in Fryslân. De provincie is hard op weg te verworden tot een trieste monocultuur van Engels raaigras waar de vogels niet gedijen. Maar dit kan ook het begin van het einde van de Friese taal betekenen.

Opinie

● Johan van de Gronden

Onlangs publiceerde het Wereld Natuur Fonds de tiende editie van het *Living Planet Report*. De cijfers ogen somber. In veertig jaar speelden wij het klaar om populaties in het wild levende gewervelde diersoorten wereldwijd te halveren. In de tropen is het nog erger. Daar lopen de verliezen op tot 80 procent.

Maar er zijn ook lichtpuntjes. Het CBS berekende voor het eerst

een lichte toename van de soortenrijkdom in Nederland. Dat aarzelen-de herstel zette zich in rond de jaren negentig van de vorige eeuw. Dat lichtpuntje moeten we natuurlijk wel in perspectief plaatsen. Het zijn de eerste tekenen van opleving van de Nederlandse natuur na honderd jaar van gestage achteruitgang. En het beeld is gemengd. Op het boerenland is het nog steeds kommer en kwel. Misschien hebben we wel de hoogste productiviteit per hectare in de wereld, de maatschappelijke prijs is immens. Krekels komen in onze weilanden niet meer voor, het bodemleven is ernstig verschaald, het land vermist en

bloemrijke, kruidige graslanden zijn verworden tot een vage jeugderinnering. De icoon van de Friese natuur, de grutto, is met 70 procent in aantal afgenomen in de afgelopen veertig jaar. Fryslân kan bijna concurreren met de tropen in percentage biodiversiteitsverlies.

Voor de spiegel van biodiversiteitsverlies, culturele verschralling, is veel minder aandacht. En de onderlinge relatie tussen culturele en biologische vitaliteit wordt vaak slecht begrepen. Om een goede vergelijking mogelijk te maken gaf het WNF de opdracht aan de *Zoological Society of London* om de mate van bedreiging die levende talen treft te vergelijken met die van de levende natuur. Wat blijkt: een kwart van de zeventuizend in de wereld gesproken talen wordt met uitsterven bedreigd. Een dikke 95 procent van de wereldbevolking spreekt een van de vierhonderd dominante talen. Een homogenisering die zich alleen maar lijkt te versnellen.

En dat terwijl dezelfde vergelijking een opmerkelijke coincidentie aantoonde tussen linguïstische diversiteit en de rijkdom aan flora. Er

lijkt zich op de achtergrond een stille, parallelle revolutie te voltrekken: het natuurverlies tekent zich af tegen een sterke uniformering van de menselijke cultuur.

Je hoort natuurbeschermers niet vaak opkomen voor culturele diversiteit. Ten onrechte. Friezen zijn trots op hun Friese taal en traditie. Spinozapremie laureaat en Fries Theunis Piersma schreef honderden vermaarde artikelen over trekvogel-ecologie in Engelstalige wetenschappelijke tijdschriften, maar bracht deze zomer zijn *Sweltsjes fan Gaast* uit in zijn moerstaal. Een Nederlandse vertaling volgde. En een Engelse is onderweg. Dat koesteren van de eigenheid drukt een enorme liefde uit voor het Friese landschap en zijn karakteristieken.

Ik kan mij geen Fryslân voorstellen zonder grutto, kievit of kempahaan. Toch is deze trotse provincie hard op weg om te verworden tot een trieste monocultuur van Engels raaigras. Zonder het te beseffen misschien, is dat ook het begin van het einde van de Friese taal. Als je de natuur wilt beschermen, moet je

ook je niet-materiële waarden koesteren en maatschappelijke afwegingen maken tussen korte termijn economisch gewin en lange termijn vitaliteit van cultuur en samenleving.

Fryslân is meer dan liters melk en kilo's kaas. Als broedplaats voor trek- en weidevogels stijgt het belang van Fryslân ver uit boven 's lands grenzen. Fryslân kan letterlijk het verschil maken. De provincie verrijkt niet alleen de cultuur van de Lage Landen, maar kan een bron zijn voor natuurherstel en landenschappelijke schoonheid als het zijn landbouwareaal niet louter ziet als industriële productiegrond. Op een rijke bodem is het voor Fries en grutto goed toeven.

● Johan van de Gronden is directeur van het Wereld Natuurfonds

● Het Living Planet report is te vinden: www.wnf.nl onder de tab actueel/nieuws.

● Het rapport Biocultural Diversity is te vinden op: wwf.panda.org onder de zoekterm Biocultural

